

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА**

БАГРІЙ Андрій Андрійович

УДК 342.9

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ
ЗДІЙСНЕННЯ АНТИДОПІНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СПОРТІ**

Спеціальність 12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Кропивницький – 2025

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі .

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор, правовий аналітик громадської організації «Інформаційно-аналітичний центр «Сучасне аерокосмічне право»,
КУРКОВА Ксенія Миколаївна.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, старший дослідник, старший оперуповноважений в особливо важливих справах Департаменту організаційного забезпечення діяльності Бюро економічної безпеки України,
ШКАРУПА Костянтин Вікторович;

доктор юридичних наук, професор, професор кафедри права та правоохоронної діяльності Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка
МАНЖУЛА Андрій Анатолійович.

Захист відбудеться 06 лютого 2026 року о 11:00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 23.053.05 Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка за адресою: 25006, вул. Шевченка, 1, м. Кропивницький (зал засідань вченої ради)

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Центральноукраїнського державного університету імені В. Винниченка за адресою: 25006, м. Кропивницький, вул. Шевченка, 1

Автореферат розіслано 26 грудня 2025 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Олена СОКУРЕНКО

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. У цифрову еру сучасний спорт перетворився на багатовимірний простір публічного інтересу, де перетинаються охорона здоров'я, права людини, міжнародна репутація держави, економіка індустрії спорту та довіра суспільства до результатів змагань. У цій системі координат допінг набуває значення явища, що руйнує базові гарантії безпеки й справедливості спортивної діяльності, спотворює принципи чесного змагання та породжує ризики для здоров'я, особливо коли йдеться про молодь і професійний спорт високих досягнень. Саме тому антидопінгова діяльність закономірно виходить на рівень державної політики, яка має діяти без фрагментарності як цілісна система управлінських, контрольних та правозахисних рішень.

Антидопінгова діяльність є особливою сферою, де високий рівень конфліктності та потенційних репутаційних наслідків для спортсмена поєднується з підвищеними вимогами до достовірності доказової бази, процедурної справедливості та інституційної незалежності суб'єктів, що реалізують контрольні й юрисдикційні повноваження. З огляду на це сутність адміністративно-правового механізму реалізації антидопінгової діяльності полягає у забезпеченні безперервного, структурно впорядкованого та процедурно гарантованого процесу публічного впливу на суспільні відносини у спорті, в рамках якого держава через уповноважені інституції формує цілісні правила поведінки, визначає компетенції та межі втручання, забезпечує доказові процедури, ухвалює юридично значущі рішення і створює систему превентивних та відновлювальних заходів.

Актуальність теми дослідження посилюється тим, що антидопінгова сфера в Україні функціонує в умовах оновленого адміністративного законодавства та потребує переоцінки усталених підходів до публічного адміністрування. У межах нової нормативної моделі антидопінгова діяльність фактично трансформувалася у спеціальний різновид публічного управління, у межах якого уповноважені суб'єкти реалізують складний комплекс процедур, а саме планування та організацію контролю, забезпечення доказовості й належного документування, розслідування можливих порушень, ухвалення юридично значущих рішень, їх виконання, а також гарантування процесуальних прав осіб, яких стосуються антидопінгові заходи. Відтак у центрі наукової уваги має перебувати насамперед адміністративно-правовий механізм її досягнення, тобто те, як саме держава організовує, регулює, контролює й юридично оформлює антидопінгову діяльність, забезпечуючи баланс публічного інтересу та прав людини.

Загальнотеоретична категорія адміністративно-правового механізму в цьому контексті набуває прикладної глибини, оскільки виявляє себе як інституційно-нормативна конструкція, спрямована на організацію та впорядкування антидопінгових процесів у межах публічного управління. Специфіка даного адміністративно-правового механізму визначається тим, що антидопінгова діяльність поєднує в собі контрольні, сервісні, регулятивні та квазісудові елементи, що й обумовлює актуальність здійснення комплексного та всебічного дослідження.

Тією чи іншою мірою проблематика адміністративно-правового механізму здійснення антидопінгової діяльності у спорті була предметом дослідження різних науковців, серед яких, насамперед, треба відзначити наступних: Т.М. Акуленко, А.М. Апаров, А.В. Багрій, О.М. Балинська, О.І. Безпалова, С. Д. Білоцький, В. В. Бубліченко, Є.Б. Геллер, С.М. Гусаров, О.В. Джафарова, О.Ю. Дрозд, З.П. Дубінська, В.В. Заборовський, І.В. Зозуля, З.П. Дубінська, В.О. Іванов, М.І. Іншин, Н.В. Камінська, Л.В. Козлова, К.М. Куркова, А.А. Манжула, Р.С. Мельник, О.І. Миколенко, Н.Р. Нижник, А.Я. Палюх, О.Ю. Синявська, К.В. Шкарупа та інші. Попри наявність нормативної бази, в українській адміністративно-правовій доктрині залишаються малодослідженими питання саме про поняття, сутність, особливості та структуру адміністративно-правового механізму реалізації антидопінгової діяльності у спорті, його функціональне призначення та гарантійний потенціал.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана у межах теми науково-дослідної роботи відповідно до: «Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року», затверджених Указом Президента України від 30.09.2019 № 722/2019; «Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року», схваленої Постановою Кабінету Міністрів України від 04.11.2020 № 1089; «Державної стратегії забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року», схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12.08.2022 р. № 752-р. Тема роботи узгоджується з темою науково-дослідної роботи Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0120U105390), що додатково підтверджує його актуальність та своєчасність.

Мета і завдання дослідження. *Метою* даного дисертаційного дослідження є проведення всебічного аналізу адміністративно-правового механізму здійснення антидопінгової діяльності у спорті, з урахуванням наукових позицій учених, положень чинного національного й міжнародного законодавства, а також міжнародних стандартів. На основі отриманих результатів передбачено формулювання науково обґрунтованих законодавчих пропозицій і рекомендацій, що спрямовані на оптимізацію досліджуваного адміністративно-правового механізму задля визначення ефективних напрямів підвищення його результативності та вдосконалення адміністративно-правового регулювання вказаної сфери.

Досягнення поставленої мети зумовлює вирішення таких наукових *задач*:

– здійснити характеристику державної політики із запобігання та протидії використанню допінгу у спорті як об'єкта адміністративно-правового дослідження;

– дослідити правову природу та види завдань, принципів та напрямів антидопінгової діяльності у спорті;

– здійснити аналіз нормативно-правових актів, які визначають специфіку антидопінгову діяльність у спорті;

– охарактеризувати систему суб'єктів здійснення антидопінгової діяльності у спорті;

- з'ясувати поняття, зміст та особливості адміністративно-правового механізму у реалізації антидопінгової діяльності у спорті;
- розкрити адміністративно-правовий інструментарій здійснення антидопінгової діяльності у спорті;
- дослідити адміністративні процедури здійснення антидопінгової діяльності у спорті;
- проаналізувати правові гарантії здійснення антидопінгової діяльності у спорті;
- визначити особливості здійснення антидопінгової діяльності у зарубіжних країнах та розробити пропозиції щодо запозичення позитивного досвіду у національне адміністративне законодавство;
- сформулювати пропозиції щодо розвитку адміністративного законодавства в частині удосконалення процедур здійснення антидопінгової діяльності у спорті.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у сфері спорту.

Предметом дослідження є адміністративно-правовий механізм здійснення антидопінгової діяльності у спорті.

Методи дослідження. Методологічну основу дисертаційного дослідження становить сукупність загальнонаукових і спеціально-правових методів пізнання, застосування яких забезпечило комплексність, системність і наукову обґрунтованість висновків, а також дало змогу сформулювати практичні пропозиції щодо вдосконалення адміністративно-правового механізму здійснення антидопінгової діяльності у спорті. Діалектичний метод, методи аналізу та синтезу використано для розкриття закономірностей становлення і функціонування державної політики із запобігання та протидії використанню допінгу у спорті, виявлення її внутрішніх суперечностей і взаємозв'язку між публічним інтересом та правовими гарантіями учасників процедур (підрозділ 1.1, 2.1, 2.4). Логіко-семантичний метод застосовано для уточнення та уніфікації понятійно-категоріального апарату, розмежування споріднених юридичних конструкцій і формування авторських дефініцій, зокрема при характеристиці державної політики як об'єкта адміністративно-правового дослідження, а також при викладенні правової природи завдань, принципів і напрямів антидопінгової діяльності та змісту адміністративно-правового механізму її реалізації (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1).

Методи групування, класифікації та типологізації використано для побудови науково виважених класифікацій завдань, принципів і напрямів антидопінгової діяльності у спорті, а також для систематизації нормативного масиву, суб'єктного складу, інструментарію, процедур і правових гарантій як взаємопов'язаних елементів єдиного механізму публічного адміністрування антидопінгу (підрозділи 1.2, 1.3, 1.4, 2.2, 2.3, 2.4). Формально-юридичний метод став базовим для аналізу нормативно-правових актів, що визначають специфіку антидопінгової діяльності у спорті, з'ясування змісту правових норм, юридичних фактів і процедурних вимог, встановлення компетенційних меж та адміністративно-правового статусу суб'єктів, а також для дослідження правових гарантій і механізмів їх реалізації у відповідних провадженнях (підрозділи 1.3,

1.4, 2.2, 2.3, 2.4). Метод юридичного тлумачення у поєднанні з формально-юридичним застосовано для коректного розкриття змісту процедурних стандартів, вимог доказовості та мотивованості рішень, а також для уточнення практичного значення таких категорій, як порушення антидопінгових правил, належна правова процедура, пропорційність, конфіденційність у контексті публічного адміністрування антидопінгової діяльності у спорті (підрозділи 2.1, 2.3, 2.4).

Системно-структурний і структурно-функціональний методи використано для моделювання адміністративно-правового механізму здійснення антидопінгової діяльності у спорті як цілісної системи взаємопов'язаних елементів, визначення їх ролі, ієрархії та функціональної логіки, а також для встановлення причинно-наслідкових зв'язків між інструментами публічної адміністрації та юридичними наслідками ухвалених рішень (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3, 2.4). Історико-правовий (ретроспективний) метод залучено для виявлення особливостей еволюції національного адміністративно-правового регулювання антидопінгової діяльності та обґрунтування потреби наукової переоцінки попередніх і чинних підходів до адміністративно-правового забезпечення антидопінгу в Україні (підрозділ 1.3).

Порівняльно-правовий метод застосовано для дослідження зарубіжних моделей організації антидопінгової діяльності, співвіднесення їх із національною правовою системою, виявлення інституційних і процедурних рішень, придатних до адаптації в Україні, та формування пропозицій щодо запозичення позитивного досвіду у вітчизняне адміністративне законодавство (підрозділ 3.1). Метод юридичного моделювання та прогнозування використано для розроблення концептуальних і прикладних рекомендацій щодо розвитку адміністративного законодавства в частині удосконалення процедур здійснення антидопінгової діяльності у спорті, зокрема щодо підвищення процедурної визначеності, єдності практики, гарантій прав учасників антидопінгових проваджень та ефективності механізмів публічного адміністрування антидопінгу (підрозділ 3.2).

Науково-теоретичну основу дисертаційної праці сформовано на основі наукових здобутків фахівців у галузях філософії, педагогіки, загальної теорії держави і права, конституційного права, адміністративного права та суміжних правових наук.

Нормативну основу дисертаційного дослідження становлять Конституція України, міжнародні нормативно-правові акти, ратифіковані Україною, а також закони України та підзаконні нормативно-правові акти, які визначають адміністративно-правовий механізм здійснення антидопінгової діяльності у спорті.

Емпіричну основу дисертаційної роботи складають узагальнені матеріали практичної діяльності суб'єктів здійснення антидопінгової діяльності у спорті, офіційна статистична інформація, а також довідкові, рейтингові та енциклопедичні джерела.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що в дисертації на підставі узагальнення доктринальних підходів учених, аналізу національного адміністративного

законодавства та міжнародних антидопінгових стандартів комплексно й системно розкрито зміст, структуру та функціональне призначення адміністративно-правового механізму здійснення антидопінгової діяльності у спорті як складової публічного адміністрування у сфері фізичної культури і спорту, а також обґрунтовано напрями його удосконалення, зокрема:

вперше:

– визначено, що адміністративно-правовий механізм реалізації антидопінгової діяльності у спорті - це інтегрована, ієрархічно впорядкована та юридично формалізована система норм, інституцій, процедур і владно-управлінських інструментів, за допомогою яких суб'єкти публічної адміністрації та національна антидопінгова організація, у координації зі структурами Всесвітньої антидопінгової програми та спортивними організаціями, організовують і забезпечують повний цикл антидопінгового врядування, до якого відноситься стратегічне планування й превенцію, проведення допінг-контролю, управління результатами, дисциплінарно-процесуальний розгляд справ, застосування заходів юридичної відповідальності, а також освітньо-інформаційні та моніторингові заходи;

– обґрунтовано системний перелік тенденцій подальшого розвитку адміністративного законодавства у частині удосконалення процедур здійснення антидопінгової діяльності у спорті, якими є наступні: 1) тенденція до процедурної кодифікації антидопінгового провадження; 2) тенденція до посилення інституційної незалежності управління результатами та дисциплінарного розгляду; 3) тенденція до стандартизації доказування в антидопінгових справах; 4) тенденція до процедурної регламентації антидопінгової профілактики й освіти як елементу публічного адміністрування у спорті; 5) тенденція до цифрової трансформації антидопінгових процедур із наданням юридичної сили електронним діям; 6) тенденція до спеціалізації режиму захисту персональних даних в антидопінговій сфері; 7) тенденція до диференціації процедур для неповнолітніх спортсменів та інших вразливих груп; 8) тенденція до посилення механізмів правового захисту та апеляцій як фільтра помилок адміністративного процесу;

– наведено комплексний перелік особливостей адміністративно-правового механізму реалізації антидопінгової діяльності у спорті, якими є наступні: 1) інтегративно-багаторівнева правова природа механізму; 2) полісуб'єктність і мережевий характер публічного адміністрування; 3) процедуроцентричність і гарантійний правозахисний вектор механізму; 4) поєднання контрольних, сервісних, регулятивних і квазісудових елементів; 5) доказово-стандартизований та техніко-юридичний контур процедур; 6) цифрово-інформаційна залежність механізму та підвищені вимоги до приватності;

– сформульовано перелік недоліків сучасного стану адміністративно-правового регулювання антидопінгової діяльності в Україні, до яких віднесено наступні: 1) бланкетність та підміна адміністративно-правових процедур нормами саморегулювання спортивних організацій у зв'язку з чим відбувається домінування приватного чи квазіприватного нормативного масиву, що знижує рівень правової визначеності; 2) невизначеність процедурного статусу рішень

антидопінгових комісій у системі публічної адміністрації; 3) колізійність і неповна актуалізація підзаконного масиву (порушення принципу законності); 4) ризики інституційної залежності Національного антидопінгового центру попри декларовану незалежність у виконанні завдань, управлінні та ухваленні рішень;

удосконалено:

– підхід на основі досвіду США щодо доцільності впровадження окремого блоку кримінально-правових норм проти організаторів допінгу, який охоплюватиме дистрибуцію, змову, медичне сприяння, не криміналізуючи автоматично кожне порушення спортсменом правил з фокусом на схемі як у справі Радченкова. Значення такої законодавчої пропозиції полягає у руйнуванні інфраструктури допінгу як бізнесу. Практика показує, що дисциплінарні санкції часто карають самого спортсмена, але не зачіпають системних постачальників і координаторів. Законодавче рішення має бути спрямоване на мережі, адже саме вони генерують повторюваність явища та підривають економічну й репутаційну основу спорту;

– класифікацію юридичних (правових) гарантій здійснення антидопінгової діяльності у спорті, якими названо такі: 1) нормативно-цільові гарантії; 2) інституційно-незалежні гарантії; 3) процедурно-процесуальні гарантії; 4) доказово-стандартизаційні гарантії; 5) лабораторно-правові гарантії; 6) інформаційно-цифрові гарантії та гарантії захисту персональних даних; 7) гарантії прав учасників антидопінгового процесу та належного слухання; 8) освітньо-превентивні гарантії; 9) гарантії міжнародної взаємодії та взаємного визнання;

– характеристику видів завдань антидопінгової діяльності у спорті, до яких віднесено такі: 1) завдання охорони здоров'я; 2) етико-ціннісні; 3) управлінсько-регуляторні; 4) контрольні-довказові; 5) юрисдикційно-гарантійні; 6) міжнародно-інтеграційні;

– аналіз видів напрямів антидопінгової діяльності у спорті: 1) нормативно-стандартизаційний напрям, що охоплює розвиток правил, протоколів, чек-листів, внутрішніх регламентів, гармонізацію з міжнародними стандартами; 2) превентивно-освітній напрям, до якого входить системна профілактика, навчання спортсменів і персоналу, формування культури доброчесності; 3) контрольні-тестувальний напрям, тобто планування контролю, відбір проб, документування, управління доказами, лабораторна взаємодія; 4) розслідувально-аналітичний напрям, а саме перевірка інформації, аналітика ризиків, робота з повідомленнями, виявлення схем сприяння та розповсюдження; 5) юрисдикційно-реактивний напрям, складовими якого є розгляд справ, тимчасові заходи, рішення про наслідки, апеляційні механізми, виконання рішень; 6) міжнародно-коопераційний напрям, за яким стоїть обмін інформацією у дозволених межах, визнання рішень та процедур, участь у міжнародних механізмах доброчесності;

дістали подальшого розвитку:

– обґрунтування, що переваги сучасного стану адміністративно-правового регулювання антидопінгової діяльності у спорті розкриваються також через

запровадження наглядових і конкурсних механізмів управління та підзвітності, зокрема через інститути наглядової ради, кадрові фільтри, процедури добору керівника, а також встановлення вимог несумісності та антикорупційних чи конфліктологічних обмежень. В адміністративно-правовому контексті це формує модель врядування через баланс, адже стратегічний контроль і забезпечення підзвітності поєднуються з операційною автономією антидопінгової інституції. Унаслідок цього зменшуються ризики політичної або корпоративної залежності, підвищується прозорість кадрових рішень і створюються внутрішні інструменти превенції управлінських помилок. Важливо й те, що нагляд у такій конструкції виступає механізмом адміністративної легітимації владного впливу в сфері спорту, оскільки суспільство отримує гарантію, що антидопінгова функція здійснюється професійно, добросовісно та в межах визначених процедур;

– аргументація, що сутність адміністративно-правового механізму здійснення антидопінгової діяльності у спорті та його функціональне призначення полягає у запобіганні та припиненні допінгових практик, гарантуванні добросовісності й рівності умов спортивного суперництва, захисті здоров'я спортсменів та забезпеченні належного процесуального режиму для всіх осіб, залучених до антидопінгових процедур, шляхом неухильного дотримання принципів правової визначеності, пропорційності, належного врядування, безсторонності та справедливого розгляду;

– деталізація, що розвиток адміністративного законодавства України у частині удосконалення процедур здійснення антидопінгової діяльності у спорті слід оцінювати як закономірний та об'єктивно необхідний процес модернізації публічно-правового регулювання суспільно значущої сфери. Антидопінгова політика в сучасних умовах є складним інституційно-процедурним механізмом, де держава виступає активним гарантом добросовісності спортивного результату, охорони здоров'я, захисту прав спортсменів та підтримання довіри до організаційних засад спорту як соціального інституту. Саме тому будь-яке удосконалення антидопінгових процедур має адміністративно-правову природу, адже стосується порядку реалізації владних повноважень, стандартів прийняття рішень, доказової бази, строків, компетенції суб'єктів, процедурної справедливості та ефективних засобів правового захисту;

– характеристика адміністративно-правового інструментарію антидопінгової діяльності у спорті як системи юридичних засобів публічного адміністрування, за допомогою яких держава та уповноважені нею інституції організують, спрямовують і контролюють поведінку учасників спортивних правовідносин у сфері добросовісності й безпеки. Його специфіка полягає в тому, що антидопінг функціонує як процедурно насичений режим управління ризиками, де ключовими є передусім правила компетенції, процедури, стандарти доказування та механізми виконання рішень.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що викладені у дисертаційному дослідженні положення у подальшому можуть бути використані:

– у науково-дослідній сфері – як основа для подальших наукових досліджень проблем адміністративно-правового механізму здійснення антидопінгової діяльності у спорті;

– у правотворчій діяльності – у процесі уточнення і внесення змін до чинних законів та підзаконних нормативно-правових актів, а також під час розробки проєктів відповідних нормативно-правових актів, що в цілому сприятиме покращенню адміністративно-правового регулювання здійснення антидопінгової діяльності у спорті;

– у правозастосовній діяльності – з метою підвищення ефективності практичного виконання завдань і функцій адміністративно-правового механізму здійснення антидопінгової діяльності у спорті;

– у навчальному процесі – у вищих юридичних навчальних закладах під час викладання навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Конституційне право», «Спортивне право», при підготовці робочих програм і планів, написанні підручників, навчальних посібників, курсів лекцій, проведенні семінарських занять із зазначених дисциплін.

Особистий внесок здобувача. Дисертація виконана здобувачем самостійно з використанням останніх досягнень адміністративного права. Усі сформульовані в ній положення і висновки обґрунтовано на основі особистих досліджень автора. У дисертації ідеї та розробки належать автору. Усі публікації одноосібні та здійснені без співавторства.

Апробація результатів дисертації. Підсумки розробки проблеми були оприлюднені дисертантом на науково-практичних конференціях: «Інноваційні підходи до реформування сучасного законодавства» (м. Київ, 20–21 квітня 2023 р.); «Пріоритетні напрями розвитку юридичної наук: вітчизняний та зарубіжний досвід» (м. Київ, 18–19 вересня 2024 р.).

Публікації. Основні результати дисертації, висновки та пропозиції знайшли відображення у чотирьох статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України, одній статті – у наукових виданнях іншої держави, а також у двох тезах доповідей і повідомлень на вказаних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, поділених на десять підрозділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг роботи становить 215 сторінок, основний зміст – 173 сторінки. Список використаних джерел містить 181 найменування.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми, охарактеризовано стан її наукової розробки. Визначено мету, основні наукові завдання, об'єкт, предмет та методологічні засади дисертаційного дослідження. Сформульовано наукову новизну, теоретичні та практичні результати, що були отримані дисертантом, а також вказано на ступінь апробації результатів дослідження та наявність наукових публікацій за темою дисертації.

Розділ 1 «Теоретико-правові засади антидопінгової діяльності у спорті» складається з трьох підрозділів та присвячений аналізу поняття та сутності

державної політики із запобігання та протидії використанню допінгу у спорті як об'єкта адміністративно-правового дослідження, характеристиці правової природи і видів завдань, принципів та напрямів реалізації державної політики із запобігання та протидії використанню допінгу у спорті як об'єкта адміністративно-правового дослідження, а також аналізу адміністративно-правового регулювання антидопінгової діяльності у спорті й системи суб'єктів здійснення антидопінгової діяльності у спорті.

У підрозділі 1.1 «Державна політика із запобігання та протидії використанню допінгу у спорті як об'єкт адміністративно-правового дослідження» обґрунтовано, сутність державної політики із запобігання та протидії використанню допінгу у спорті полягає у формуванні спеціального публічно-правового режиму доброчесності та безпеки спортивної діяльності, спрямованого на одночасний захист здоров'я спортсменів, забезпечення справедливості змагальної конкуренції та збереження суспільної довіри до спорту як соціального інституту. Це цілісна державна модель управління ризиками допінгу, що має власну нормативну логіку, інституційну архітектуру та публічну мету. В адміністративно-правовому вимірі дане явище постає як організована державою система уповноважень, процедур і стандартів, у межах якої реалізуються превенція, виявлення та юридичні наслідки допінгових порушень. При цьому визначальною є його подвійна природа, а саме те, що з однієї сторони, це управлінсько-контрольна функція публічної адміністрації, а з іншої – правозахисна сфера підвищеної юридичної чутливості, де будь-яке рішення має відповідати вимогам належної правової процедури, пропорційності та гарантіям права на захист. Тож, резюмовано, що державна політика із запобігання та протидії допінгу у спорті є складним, багаторівневим об'єктом адміністративно-правового дослідження, оскільки поєднує в собі нормативні приписи, інституційну систему, управлінські процедури, контрольні та превентивні заходи, а також міжнародно-правові зобов'язання України. Її адміністративно-правова природа проявляється в тому, що реалізація антидопінгових цілей забезпечується через організаційно-владні, регуляторні та сервісні функції держави й уповноважених нею інституцій.

В підрозділі 1.2 «Завдання, принципи та напрями антидопінгової діяльності у спорті» аргументовано, що завдання визначають публічну мету та межі компетенції суб'єктів антидопінгу і саме вони обґрунтовують, чому держава втручається у спортивні правовідносини, які управлінські функції є допустимими та які результати повинні бути досягнуті через процедури й рішення.

Принципи своєю чергою виконують гарантійну та легітимаційну функцію. Вони перетворюють антидопінгове адміністрування на правовий процес, підпорядкований законності, визначеності, пропорційності та праву на захист, забезпечуючи баланс між публічним інтересом і правами людини.

Напрями антидопінгової діяльності у спорті є інструментом структурування адміністративної діяльності, у зв'язку з чим вони розмежовують компетенції, задають логіку процедурних елементів, створюють основу для оцінювання ефективності публічного управління та для вдосконалення нормативного і організаційного забезпечення антидопінгу. Вони дозволяють розкласти

антидопінг на окремі блоки від нормотворчості та профілактики до тестування, розслідувань, юрисдикційних рішень і міжнародної кооперації, а отже вибудувати керовану, вимірювану та відповідальну систему.

У підрозділі 1.3 «Нормативно-правовий масив про антидопінгову діяльність у спорті» встановлено, що конституційний принцип законності вимагає, щоб органи публічної влади діяли лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені безпосередньо Конституцією України і Законами України, а також гарантує судовий захист та право оскарження рішень, дій чи бездіяльності публічної адміністрації. Водночас виключно законами мають визначатися права і свободи, гарантії їх реалізації, а також засади організації і діяльності органів виконавчої влади, що безпосередньо стосується конструкції антидопінгової моделі як сфери публічного управління. Спеціальним законом є Закон України «Про антидопінгову діяльність у спорті», який закріплює статус Національного антидопінгового центру як державної установи - національної антидопінгової організації, бюджетну основу фінансування і загальні засади незалежності, а також перелік основних повноважень, включно з організацією діяльності Наглядової ради, Дисциплінарної та Апеляційної антидопінгових комісій, плануванням тестувань, обробкою результатів тощо. Одночасно даний нормативно-правовий акт концептуально кваліфікує антидопінгові правила як спортивні правила, а питання допінг-контролю і відповідальності значною мірою відсилає до цих правил.

Підзаконний рівень представлено, зокрема, постановою Кабінету Міністрів України «Про утворення Національного антидопінгового центру», а також постановами щодо Наглядової ради Національного антидопінгового центру та Національної лабораторії антидопінгу. Загальнопроцедурною основою для рішень публічної адміністрації виступає Закон України «Про адміністративну процедуру», який поширюється на суб'єктів, уповноважених здійснювати функції публічної адміністрації, та закріплює принципи юридичної визначеності, безсторонності, відкритості, своєчасності й гарантування участі особи в адміністративному провадженні.

Сучасне адміністративно-правове регулювання антидопінгової діяльності в Україні характеризується структурним дисбалансом. Так, публічно-управлінська природа інституцій, під якими маються на увазі державні установи, урядові положення та бюджетне фінансування співіснує з домінуванням спортивних правил як фактичного ядра процедур і санкцій. У сукупності вищевказане породжує дефіцит юридичної визначеності, ускладнює інтеграцію загальних гарантій адміністративної процедури, підвищує ризики колізійності підзаконних актів та створює вразливість у сфері обробки чутливих персональних даних.

У підрозділі 1.4 «Система суб'єктів здійснення антидопінгової діяльності у спорті» визначено, що система суб'єктів антидопінгової діяльності має багаторівневу будову, де поєднані: а) суб'єкти, що формують політику і правила (нормативний рівень); б) суб'єкти, які операційно реалізують контроль і управління результатами (виконавчий рівень); в) суб'єкти, що забезпечують юрисдикційне реагування і перегляд рішень (квазісудовий та апеляційний

рівень). Саме ця триєдність робить антидопінг повноцінним режимом публічного управління.

Важливо відзначити, що національна модель вбудована у міжнародну антидопінгову систему стандартів, де глобальні правила та методології задають рамки, а національні суб'єкти забезпечують імплементацію через компетенції, процедури, рішення і контроль виконання. У результаті виникає мережевий механізм, завдяки якому держава організовує і гарантує, а спортивні інституції забезпечують практичне впровадження у сфері спорту.

Окрему групу суб'єктів у цій системі становлять спортсмени та персонал спортсмена як безпосередні учасники антидопінгових процедур і адресати встановлених вимог. Вони одночасно є носіями прав, носіями обов'язків і потенційними суб'єктами відповідальності у разі порушень. Саме тому антидопінгова система в адміністративному праві будується як поєднання дієвого контролю з обов'язковими процесуальними гарантіями, що не допускають свавільних рішень і забезпечують справедливість реагування.

Розділ 2 «Загальна характеристика адміністративно-правового механізму антидопінгової діяльності у спорті» складається з чотирьох підрозділів та присвячений аналізу адміністративно-правового механізму здійснення антидопінгової діяльності у спорті, характеристиці адміністративно-правового інструментарію здійснення антидопінгової діяльності у спорті, з'ясуванню особливостей адміністративних процедур у даній царині, а також дослідженню правових гарантій здійснення антидопінгової діяльності у спорті.

У підрозділі 2.1 *«Поняття, зміст та особливості адміністративно-правового механізму реалізації антидопінгової діяльності у спорті»* встановлено, що адміністративно-правовий механізм реалізації антидопінгової діяльності у спорті є динамічною системою, яка одночасно запобігає допінгу через освіту і профілактику, виявляє порушення через тестування та розслідування, відновлює справедливість змагального процесу через управління результатами і санкції, та гарантує права осіб у процедурах, що можуть обмежувати їх професійний статус і репутацію. У цьому контексті антидопінгова діяльність є публічно-правовим інструментом забезпечення «спортивної безпеки», яка охоплює фізичну безпеку, під якою мається на увазі запобігання шкоді здоров'ю, а також інституційну та репутаційну безпеку спорту як соціального інституту. Водночас механізм не може бути ефективним без здатності застосовувати наслідки порушення правил, що зумовлює необхідність належного правового врегулювання процедур розгляду справ і апеляційного контролю.

Гарантійний потенціал адміністративно-правового механізму проявляється у забезпеченні стандартів належної адміністративної процедури. Відповідно це включає своєчасне та зрозуміле повідомлення особи про процесуальні дії, доступ до доказів, можливість надати пояснення та заперечення, право на правову допомогу, фіксацію та мотивованість рішень, можливість ефективного оскарження. Наявність таких гарантій має системоутворюючий характер, оскільки антидопінгові рішення істотно впливають на професійну кар'єру спортсмена, доступ до змагань і джерел фінансування.

Узагальнюючи загальнотеоретичний аналіз поняття та сутності адміністративно-правового механізму реалізації антидопінгової діяльності у спорті, констатовано, що його визначення має виходити із системного розуміння антидопінгової політики як елементу публічного управління, спрямованого на захист здоров'я спортсменів, забезпечення доброчесності змагань та гарантування соціальної легітимності спортивних результатів. Головною умовою правової ефективності антидопінгової політики виступає досягнення балансу між суворістю протидії порушенням та якістю адміністративних процедур, що забезпечують легітимність і суспільну прийнятність відповідних рішень.

У загальнотеоретичній перспективі адміністративно-правовий механізм реалізації антидопінгової діяльності у спорті має інтегративну природу, оскільки об'єднує в єдину конструкцію різнорівневі правові режими - національне адміністративне законодавство, міжнародні антидопінгові стандарти та нормативні правила спортивних організацій, що зумовлює потребу у його концептуальній узгодженості. У цьому контексті якість механізму визначається здатністю забезпечувати нормативну синхронізацію, інституційну незалежність, доказову надійність процедур, цифрову та інформаційну безпеку, а також сталість і одноманітність правозастосування. Відповідно, перспективним напрямом його розвитку виступає процедурна кодифікація антидопінгового провадження, посилення гарантій прав учасників, удосконалення механізмів розслідувань, стандартизація управління результатами та розвиток превентивної моделі через нормативно закріплені програми освіти.

У підрозділі 2.2 «Адміністративно-правовий інструментарій здійснення антидопінгової діяльності у спорті» охарактеризовано комплекс адміністративно-правових інструментів здійснення антидопінгової діяльності у спорті, якими є: 1) нормативно-регуляторні інструменти, а саме закони, підзаконні акти, обов'язкові правила та стандарти, відсилочні норми до міжнародних антидопінгових вимог, локальні регламенти уповноважених органів; 2) інституційно-компетенційні інструменти: визначення суб'єктів і їх повноважень, юрисдикційні межі, координація та взаємодія (державні органи, національний антидопінговий орган, федерації, лабораторії, дисциплінарні органи); 3) адміністративно-процедурні інструменти, до яких відносяться процедури тестування (змагального і позазмагального), повідомлення, відбір проб, фіксація даних, збереження доказів, строки, порядок розгляду матеріалів, стандарти доказування та прийняття рішень; 4) контрольно-наглядові інструменти, тобто планування і відбір для контролю, аудит і перевірки, моніторинг виконання правил, інспектування, контроль ризиків, реагування на спроби втручання чи фальсифікації; 5) розслідувально-аналітичні інструменти: збір та верифікація інформації, адміністративне розслідування, аналіз профілів і патернів, робота з повідомленнями про порушення, міжвідомчий обмін даними в межах повноважень; 6) юрисдикційно-квазідисциплінарні інструменти – провадження щодо порушення антидопінгових правил, тимчасові заходи, рішення про наслідки, виконання санкцій, апеляційні і переглядові процедури; 7) гарантійно-правозахисні інструменти, а саме забезпечення права на захист, доступ до матеріалів, участь представника й перекладача, мотивування рішень,

пропорційність, презумпції та стандарти доведення, запобігання конфлікту інтересів; 8) превентивно-сервісні інструменти, якими слугують освіта й інформування, програми, консультації, профілактика ризикової поведінки, стандарти належної доброчесності у федераціях та клубах; 9) інформаційно-цифрові інструменти, а конкретніше реєстри та бази даних, електронний документообіг, системи подання даних про місцеперебування, цифрові протоколи й логування дій, кібербезпека та захист персональних даних; 10) міжнародно-коопераційні інструменти, що охоплюють імплементацію міжнародних правил, взаємодію з іноземними органами та структурами, взаємне визнання процедур і рішень у межах установлених механізмів, обмін інформацією та правову допомогу у дозволених формах.

У підрозділі 2.3 «Адміністративні процедури здійснення антидопінгової діяльності у спорті» відмічено, що адміністративні процедури у сфері антидопінгової діяльності в спорті - це послідовно врегульовані алгоритми дій публічної адміністрації та уповноважених суб'єктів, які перетворюють загальну антидопінгову політику на практичне публічне адміністрування від планування контролю і відбору проб до юридичної оцінки, розслідування, ухвалення рішення та забезпечення його виконання. Їхня ключова роль полягає в тому, що саме процедури забезпечують доказовість, передбачуваність, координацію і легітимність втручання у сферу спорту.

Особливістю антидопінгових процедур є поєднання контрольної-наглядової та правозахисної логіки. З однієї сторони, це управлінські процеси, спрямовані на виявлення ризиків і припинення порушень, а з іншої – це провадження підвищеної юридичної чутливості, оскільки його результати прямо впливають на професійну долю, репутацію, приватність і медичну інформацію спортсмена. Тому антидопінгові процедури мають бути процедурно жорсткими з чіткими правилами повідомлення, доступу до матеріалів, можливості надати пояснення, стандартами доказування, мотивованими рішеннями та реальним механізмом оскарження.

У підрозділі 2.4 «Правові гарантії здійснення антидопінгової діяльності у спорті» з'ясовано, що правові гарантії здійснення антидопінгової діяльності слід розуміти як багаторівневу систему нормативних і організаційних запобіжників, що забезпечує одночасно дієвість антидопінгового контролю та правомірність і справедливість адміністративних процедур, у межах яких цей контроль реалізується. Антидопінгова діяльність фактично формує окремий сегмент публічного адміністрування спорту, де об'єктом управлінського впливу стають поведінка, статус і права конкретних осіб. Антидопінгові рішення за своїми наслідками наближаються до індивідуальних адміністративних актів і дисциплінарних рішень підвищеної інтенсивності втручання. Відтак гарантії мають забезпечувати зрозумілі правила ініціювання та проведення процедур, належне повідомлення, право особи бути почутою, доступ до матеріалів, можливість надати пояснення й докази, мотивованість рішення та ефективні засоби оскарження. Без них антидопінговий контроль втрачає ознаки правової форми й ризикує перетворитися на адміністративну практику, що породжує недовіру і системні спори.

Розділ 3 «Шляхи удосконалення здійснення антидопінгової діяльності у спорті» складається із двох підрозділів та присвячений здійсненню аналізу позитивного зарубіжного досвіду адміністративно-правового регулювання антидопінгової діяльності, а також розробці законодавчих пропозицій щодо подальшого розвитку адміністративного законодавства в частині удосконалення адміністративно-правового механізму здійснення антидопінгової діяльності у спорті.

У підрозділі 3.1 «Зарубіжний досвід здійснення антидопінгової діяльності та його адаптація до національної правової системи» резюмовано, що особливостями адміністративно-правового регулювання антидопінгової діяльності у спорті в Франції є наступні: 1) кодифіковане регулювання в спортивному кодексі – правила антидопінгу зібрані й системно описані в Code du sport, що робить процедури й повноваження формально визначеними та передбачуваними; 2) незалежний публічний регулятор – ключові функції зосереджені в Agence française de lutte contre le dopage (AFLD), яка діє як незалежний орган публічного права, а не як підрозділ федерацій; 3) розведення контролю і розслідування та санкцій – внутрішня побудова органів у системі AFLD розмежує процесуальні ролі, щоб рішення про покарання ухвалювались максимально неупереджено; 4) формалізовані процедури тестування – контроль здійснюється за детально визначеними адміністративними правилами, що підсилює якість доказів і зменшує ризики процесуальних помилок; 5) посилений розслідувальний компонент – антидопінг включає аналіз проб, а також збір інформації та перевірки для виявлення схем, з одночасним закріпленням базових процесуальних гарантій для учасників провадження; 6) подвійна система відповідальності – поряд із спортивно-дисциплінарними санкціями працюють кримінально-правові заборони щодо обігу та організації допінгу, аби запобігати розвитку порушень.

На основі досвіду США наголошено на необхідності впровадження в Україні окремого, публічного й обов'язкового для всіх суб'єктів спорту “Національного протоколу антидопінгового контролю та розслідувань”, який деталізує процедури тестування та збору доказів за принципом процедурного кодексу як у протоколах USADA. Йдеться про уніфіковані алгоритми та чек-листи, а саме порядок повідомлення спортсмена, відбір проб, документування, строки й форми процесуальних актів, стандарти фіксації доказів, а також мінімальні гарантії участі спортсмена, зокрема під час інтерв'ю. Наразі в Україні процедури переважно спираються на міжнародні стандарти WADA та правила НАДЦ, однак відсутній єдиний державний протокол, що знижує передбачуваність практики і створює ризики процесуальних дефектів. Прийняття такого акта підвищить правову визначеність, зменшить дискрецію та забезпечить доказову стійкість антидопінгових рішень під час судового або арбітражного контролю.

У підрозділі 3.2 «Розвиток адміністративного законодавства в частині удосконалення процедур здійснення антидопінгової діяльності у спорті» визначено, що Узагальнення міжнародних стандартів, національного адміністративного законодавства і доктринальних позицій дозволяє сформулювати перелік напрямів удосконалення адміністративно-правового

регулювання антидопінгової діяльності в Україні саме як системи процедурних гарантій та управлінських механізмів. Перший напрямом є процедурна кодифікація антидопінгового контролю як особливого виду адміністративного процесу. Національне адміністративне законодавство потребує більш чіткого опису послідовності процедурних дій від планування тестування до завершення апеляційного циклу, включно з імперативними строками та мінімальними стандартами процесуальної форми.

Другим напрямом удосконалення адміністративно-правового регулювання антидопінгової діяльності в Україні вважаємо зміцнення інституційної незалежності управління результатами та дисциплінарного розгляду. Удосконалення адміністративного законодавства повинне забезпечити реальну відокремленість органу, що ініціює тестування, від органу, який ухвалює рішення по суті справи. Йдеться про мінімізацію конфлікту інтересів, запровадження механізмів відводу, процедурної автономії, а також гарантій незалежного апеляційного перегляду. Відповідний підхід відповідає рекомендаціям WADA щодо небажаності делегування управління результатами зацікавленим структурам, оскільки незалежність є умовою довіри до системи.

Третім напрямом є те, що антидопінгові справи часто вирішуються на підставі технічних доказів, якими є, наприклад, лабораторні висновки, біологічний паспорт, документація відбору проб тощо. Тому в національному праві доцільно деталізувати вимоги до допустимості та належності доказів, процедурної фіксації порушень ланцюга збереження, а також стандарту переконливості доказів у типових категоріях справ.

Наступним напрямом є розвиток процедур превенції та освіти як адміністративного інструменту управління ризиками. Освітня складова як елемент антидопінгової політики повинна бути процедурно закріплена як регулярна діяльність із визначеними показниками ефективності та обов'язковими програмами для спортсменів, тренерів і медиків.

Ще одним напрямом є цифровізація антидопінгових процедур із закріпленням юридичної сили електронних дій. Сучасний антидопінг немислимий без цифрових платформ і швидкого обміну інформацією. Проте цифровізація має бути підкріплена нормами про електронне повідомлення, електронний документообіг, захист даних, юридичну силу електронних протоколів і процедури аудиту цифрових слідів. Особливої актуальності набуває інтеграція в логіку міжнародних систем адміністрування антидопінгу, де обмін даними повинен бути правомірним і безпечним.

Також важливим є формування національної моделі захисту персональних даних в антидопінговій сфері на рівні спеціальних процедурних гарантій. Національне законодавство про персональні дані не охоплює специфіки антидопінгу, який обробляє особливо чутливу інформацію. Так, воно потребує деталізації підстав обробки, строків зберігання, режимів доступу, процедур реалізації прав суб'єктів даних і правил транскордонної передачі.

Ще одним важливим аспектом є удосконалення процедур щодо спортсменів-неповнолітніх та інших вразливих груп. Для неповнолітніх спортсменів допінг-контроль і дисциплінарні процедури повинні супроводжуватися додатковими

гарантіями, а саме участю законного представника, адаптованої комунікації, спеціальними освітніми модулями, обмеженнями щодо публікації даних.

Останнім напрямом удосконалення адміністративно-правового регулювання антидопінгової діяльності в Україні є оновлення механізмів правового захисту та апеляцій як фільтра від помилок адміністративного процесу. Ефективний засіб правового захисту є ключовим для легітимності антидопінгових санкцій. ЄСПЛ показав, що навіть у спортивному арбітражі мають діяти стандарти справедливого суду, а питання публічності слухань може бути принциповим. Національна модель повинна мати чіткий, багаторівневий механізм перегляду рішень, де апеляція виступає реальним процесуальним інструментом.

ВИСНОВКИ

За результатами здійсненого дослідження адміністративно-правового механізму здійснення антидопінгової діяльності у спорті узагальнено низку висновків, а також розроблено пропозиції й рекомендації, які підтверджують досягнення поставленої мети. Основні з них наведемо нижче:

1. Державна політика із запобігання та протидії використанню допінгу у спорті як об'єкт адміністративно-правового дослідження - це інституційно та процедурно оформлений публічно-правовий режим забезпечення доброчесності й безпеки спортивної діяльності, сформований державою на підставі національного законодавства та міжнародних антидопінгових стандартів і реалізований через сукупність компетенцій, адміністративних процедур і юридично значущих рішень уповноважених суб'єктів публічної адміністрації, спрямованих на попередження допінгових практик, своєчасне виявлення й належне документування порушень антидопінгових правил, проведення розслідувань і застосування заходів квазідисциплінарного реагування із забезпеченням виконання їх правових наслідків, а також на гарантування прав спортсменів та інших учасників антидопінгових процедур шляхом обов'язкового дотримання вимог належної правової процедури, принципу пропорційності та права на захист.

2. Види завдань антидопінгової діяльності у спорті поділено на такі: 1) завдання охорони здоров'я, до яких відноситься мінімізація шкоди здоров'ю, профілактика ризикової поведінки, захист неповнолітніх та вразливих груп у спорті; 2) етико-ціннісні завдання, що включають забезпечення чесної конкуренції, недопущення штучної переваги, збереження довіри до результатів змагань; 3) управлінсько-регуляторні завдання, якими є побудова ефективної системи публічного адміністрування антидопінгу в контексті компетенції, стандартів та ресурсів; 4) контрольні-доказові завдання, що передбачають організацію тестування, збирання і збереження доказів, виявлення порушень антидопінгових правил, протидія фальсифікації та втручанням; 5) юрисдикційно-гарантійні завдання, а саме справедливий розгляд справ і застосування наслідків за належною процедурою, забезпечення права на захист і пропорційності; 6) міжнародно-інтеграційні завдання, тобто виконання міжнародних зобов'язань, взаємосумісність процедур і рішень, репутаційна надійність держави у спорті.

3. Принципами антидопінгової діяльності у спорті названо наступні: 1) процедурні принципи – законність, правова визначеність, належна правова процедура, мотивованість рішень, доступ до оскарження; 2) принципи правозахисного балансу – пропорційність, рівність сторін, презумпції та стандарти доказування, конфіденційність і захист персональних та медичних даних; 3) принципи публічного інтересу та доброчесності – пріоритет здоров'я, забезпечення чесної конкуренції, нульова толерантність до сприяння, підбурювання та приховування; 4) принципи організаційної якості управління, якими є компетентність і професійність, неупередженість та запобігання конфлікту інтересів, а також прозорість у межах допустимого, координація суб'єктів; 5) принципи доказовості та надійності контролю – стандартизованість процедур, відтворюваність результатів, цілісність доказів, ризик-орієнтованість контролю.

4. Сучасний стан адміністративно-правового регулювання антидопінгової діяльності у спорті в Україні засвідчує суттєве посилення нормативної та інституційної спроможності держави забезпечувати доброчесність спорту при дотриманні правозахисних стандартів. Перевагою чинної моделі є її системність і багаторівневність. Так, антидопінгове адміністративно-правове регулювання сформовано як спеціалізований режим публічного адміністрування, що функціонує у взаємодії з міжнародно-правовими зобов'язаннями України, а отже забезпечує сумісність національних процедур із глобальним антидопінговим простором та підвищує довіру до результатів контролю. Важливим здобутком є компетенційна визначеність і інституційна структурованість, тобто закріплення статусу національної антидопінгової організації, наявність повного управлінського циклу антидопінгового адміністрування й концентрація ключових функцій у спеціалізованій установі створюють передумови для уніфікації стандартів, керованості процесів та прозорості відповідальності. Окрему цінність становить нормативна фіксація неупередженості та незалежності антидопінгового суб'єкта, підсилена механізмами запобігання конфлікту інтересів, що є принципово важливим для легітимності рішень у сфері, де наслідки можуть визначати професійну долю спортсмена та репутаційний статус держави у міжнародному спорті. Сучасний стан адміністративно-правового регулювання антидопінгової діяльності у спорті демонструє і розвиток збалансованого врядування, а саме те, що наглядові та конкурсні механізми формують внутрішні запобіжники проти управлінської довільності, забезпечують підзвітність без руйнування операційної автономії антидопінгової інституції, а відтак сприяють стабільності й передбачуваності адміністративної практики. Позитивною ознакою є також зростання інфраструктурної спроможності системи через нормативне оформлення лабораторного компоненту та створення умов для доказової стійкості антидопінгових процедур, що підсилює технологічну автономність і якість контролю. У сукупності ці переваги дозволяють кваліфікувати чинний стан адміністративно-правового регулювання антидопінгової діяльності як такий, що еволюціонує від фрагментарної моделі до більш зрілого процесного управління, зорієнтованого на запобігання ризикам,

стандартизацію рішень і баланс між ефективністю контролю та гарантіями прав людини.

5. Серед недоліків сучасного стану адміністративно-правового регулювання антидопінгової діяльності в Україні виділено наступні: 1) бланкетність та підміна адміністративно-правових процедур нормами саморегулювання спортивних організацій у зв'язку з чим відбувається домінування приватного чи квазіприватного нормативного масиву, що знижує рівень правової визначеності - системний недолік полягає у тому, що законодавець одночасно визнає антидопінгові правила «спортивними правилами» і покладає на них визначення змістовно критичних елементів допінг-контролю та відповідальності, а саме умови проведення, процедурні стадії, наслідки. У результаті значний масив правового регулювання, який фактично впливає на реалізацію прав і законних інтересів спортсмена, зокрема, щодо допуску до змагань, репутації, можливості здійснювати професійну діяльність, опиняється поза «жорсткою» законодавчою формою, що суперечить логіці конституційних вимог про визначення гарантій прав виключно законами та про належний «спосіб» дій публічної адміністрації; 2) невизначеність процедурного статусу рішень антидопінгових комісій у системі публічної адміністрації. Національне адміністративне законодавство покладає на Національний антидопінговий центр організацію діяльності Наглядової ради та антидопінгових комісій, а також функції «обробки результатів» і розслідування можливих порушень. Водночас на рівні закону не сформульовано чіткої адміністративно-процедурної моделі прийняття рішень у «справах про порушення антидопінгових правил» (мінімальні стандарти повідомлення, участі, доступу до матеріалів, мотивування, строки та форма рішення). Вказане створює ризик випадіння таких рішень із загального режиму адміністративної процедури, хоча за своєю природою вони можуть відповідати ознакам адміністративного акта, а саме індивідуальне рішення, спрямоване на зміну/припинення прав чи обов'язків особи. Проблемність підсилюється конституційною вимогою забезпечення судового захисту та можливості оскарження рішень публічної влади – але без чіткої деталізації адміністративного провадження зростає імовірність процесуальних дефектів і неоднакової практики; 3) колізійність і неповна актуалізація підзаконного масиву (порушення принципу законності) – показовим є те, що урядовий акт, який регламентує організаційні засади Національного антидопінгового центру, у преамбулі посилається на виконання Закону України «Про антидопінговий контроль у спорті». Водночас спеціальним законом 2022 року та його прикінцевими положеннями попередній законодавчий акт у цій сфері визнано таким, що втратив чинність. Така неузгодженість не є суто «редакційною», адже вона підриває формальну визначеність правової підстави підзаконного регулювання, ускладнює правозастосування та створює аргументи для оскарження управлінських рішень у частині належної компетенційної основи; 4) ризики інституційної залежності Національного антидопінгового центру попри декларовану незалежність – законодавство проголошує неупередженість і незалежність Національного антидопінгового центру попри декларовану незалежність у виконанні завдань, управлінні та ухваленні рішень. Однак організаційна конструкція, закріплена підзаконно, визначає Центр як

державну установу у сфері управління Міністерства молоді та спорту, а на рівні закону передбачено призначення директора керівником відповідного центрального органу виконавчої влади за поданням Наглядової ради. У цій моделі потенційно закладено конфлікт між потребою операційної незалежності антидопінгової функції та управлінсько-бюджетною залежністю від органу виконавчої влади, який одночасно формує/реалізує політику у сфері спорту, де наявні інтереси результативності, міжнародного представництва, фінансування збірних тощо. Недолік проявляється не в самому факті державного статусу, а в недостатності «юридичних запобіжників» від адміністративного впливу на процедурно чутливі рішення.

6. Система суб'єктів здійснення антидопінгової діяльності у спорті має багаторівневу будову, де поєднані: 1) нормотворчі та політико-координаційні суб'єкти; 2) спеціально уповноважений операційний суб'єкт, тобто Національний антидопінговий центр; 3) суб'єкти спортивного руху; 4) контрольно-процедурні учасники; 5) юрисдикційні та апеляційні суб'єкти; 6) міжнародні суб'єкти стандартів і моніторингу; 7) адресати та учасники антидопінгових правовідносин; 8) суміжні суб'єкти публічної влади.

7. До особливостей адміністративно-правового механізму реалізації антидопінгової діяльності у спорті належать такі: 1) інтегративно-багаторівнева правова природа механізму - антидопінгове врядування вибудовується на стику національного адміністративного законодавства, міжнародних антидопінгових стандартів та регламентів спортивних організацій, які мають бути узгоджені в єдиній процедурній логіці. Така багаторівневність зумовлює потребу в нормативній синхронізації та усуненні колізій, інакше втрачається передбачуваність рішень і взаємне визнання результатів у глобальному спорті; 2) полісуб'єктність і мережевий характер публічного адміністрування - механізм функціонує як система взаємодії суб'єктів публічної адміністрації, національної антидопінгової організації, спортивних федерацій та структур Всесвітньої антидопінгової програми. Його ефективність залежить від чітко визначеної компетенції кожного учасника, процедур координації, обміну інформацією та розмежування повноважень, що мінімізує дублювання, конфлікти юрисдикції й розмиття відповідальності; 3) процедуроцентричність і гарантійний правозахисний вектор механізму – ключова особливість полягає в тому, що результативність протидії допінгу визначається передусім якістю адміністративних процедур та гарантій прав особи. Механізм має забезпечувати своєчасне повідомлення, доступ до матеріалів, можливість надати пояснення й заперечення, правничу допомогу, мотивованість рішень та ефективне оскарження, оскільки антидопінгові рішення істотно впливають на професійний статус і репутацію спортсмена; 4) поєднання контрольних, сервісних, регулятивних і квазісудових елементів – антидопінгова діяльність у межах цього механізму одночасно охоплює контроль, сервіс, регулювання та квазісудовий сегмент, що охоплює провадження у справах, оцінка доказів, рішення та санкції. Така композитність потребує чітких процесуальних рамок, щоб юрисдикційні повноваження не перетворювалися на дискрецію без належного процедурного контролю; 5) доказово-стандартизований та техніко-юридичний контур

процедур – адміністративно-правовий механізм має ґрунтуватися на підвищених вимогах до достовірності доказової бази, а саме на стандартах фіксації, строках, способах повідомлення, належному документуванні та контролі процесуальних дій. Особливе значення має процедурна модель, що мінімізує ризики свавілля й вибірковості через уніфікацію доказових правил та управління результатами від моменту відбору проби до ухвалення рішення; 6) цифрово-інформаційна залежність механізму та підвищені вимоги до приватності – важливою особливістю є те, що антидопінгове врядування неможливе без інформаційних потоків, реєстрів, обміну даними та цифрових інструментів, які обслуговують тестування, управління результатами, моніторинг і взаємодію суб'єктів. Водночас вищевказане підвищує значення гарантій приватності та захисту персональних даних, адже оброблюються особисті відомості, а порушення інформаційної безпеки здатні завдати непропорційної шкоди правам і репутації спортсмена.

8. Охарактеризовано та розкрито сутність адміністративно-правових інструментів здійснення антидопінгової діяльності у спорті, якими є: 1) нормативно-регуляторні інструменти; 2) інституційно-компетенційні інструменти; 3) адміністративно-процедурні інструменти; 4) контрольно-наглядові інструменти; 5) розслідувально-аналітичні інструменти; 6) юрисдикційно-квазідисциплінарні інструменти; 7) гарантійно-правозахисні інструменти; 8) превентивно-сервісні інструменти; 9) інформаційно-цифрові інструменти; 10) міжнародно-коопераційні інструменти.

9. До адміністративних процедур здійснення антидопінгової діяльності у спорті належать такі: 1) процедура планування й відбору до контролю; 2) процедура повідомлення спортсмена та його ідентифікації; 3) процедура відбору проб; 4) процедура документування та збереження доказів; 5) процедура лабораторного аналізу та повідомлення про результат; 6) процедура попередньої правової оцінки; 7) процедура адміністративного розслідування; 8) процедура тимчасових заходів за наявності підстав (наприклад, тимчасове відсторонення чи обмеження участі); 9) процедура розгляду справи та ухвалення рішення; 10) процедура апеляційного перегляду, що охоплює строки, підстави, межі перегляду, забезпечення рівності сторін; 11) процедура виконання рішення – внесення до реєстрів, повідомлення федерацій і організаторів, контроль виконання, реабілітаційні вимоги; 12) процедура надання винятків та дозволів у медичних випадках (узгодження медичного використання, перевірка підстав, документування та контроль); 13) процедури навчання та інформування, що містить обов'язкові інструктажі, профілактичні програми, внутрішні стандарти доброчесності; 14) процедури захисту даних і забезпечення конфіденційності – доступ до матеріалів, режим персональних даних, кіберзахист, обмеження розголошення.

10. До юридичних (правових) гарантій здійснення антидопінгової діяльності у спорті відносяться наступні: 1) нормативно-цільові гарантії – це фундаментальні основи, які пояснюють, навіщо існує антидопінг і за якими стандартами він працює; 2) інституційно-незалежні гарантії – це гарантії того, що органи, які здійснюють антидопінговий контроль, працюють професійно й без

конфлікту інтересів; 3) процедурно-процесуальні гарантії – це гарантії належної адміністративної процедури, щоб антидопінгові дії відбувалися за зрозумілим і контрольованим порядком; 4) доказово-стандартизаційні гарантії – це гарантії пояснення як доводиться порушення. В адміністративно-правовому сенсі вони відповідають на прості, але критичні питання, тобто хто несе тягар доказування, який рівень переконливості доказів достатній, які презумпції працюють і як їх можна спростувати; 5) лабораторно-правові гарантії – це гарантії наукової якості й надійності доказів. Тобто, якщо результат тесту є підставою для серйозних правових наслідків, то має бути гарантовано, що пробу правильно відібрали, правильно транспортували, правильно зберігали й правильно аналізували, а лабораторія працює за акредитованими методами; 6) інформаційно-цифрові гарантії та гарантії захисту персональних даних – це гарантії того, що антидопінг не порушує приватність більше, ніж потрібно, і безпечно працює з персональною інформацією; 7) гарантії прав учасників антидопінгового процесу та належного слухання – це гарантії справедливого процесу у дисциплінарних процедурах, які за наслідками часто прирівнюються до серйозних обмежень професійного статусу; 8) освітньо-превентивні гарантії – це гарантії того, що система працює як до, так і після порушення; 9) гарантії міжнародної взаємодії та взаємного визнання – це гарантії того, що антидопінг працює через кордони, тобто необмежено по території.

11. У контексті оптимізації адміністративно-правового регулювання здійснення антидопінгової діяльності у спорті на основі досвіду США запропоновано: 1) впровадити окремий блок кримінально-правових норм проти організаторів допінгу, який охоплюватиме дистрибуцію, змову, медичне сприяння, не криміналізуючи автоматично кожне порушення спортсменом правил з фокусом на схемі як у справі Радченкова; 2) розробити Єдиний Національний протокол антидопінгового контролю та розслідувань як підзаконний акт із прямою відсилкою в законі за моделлю USADA Protocol; 3) запровадити обов'язкову антидопінгову освіту і сертифікацію персоналу спортсмена як адміністративну умову допуску до офіційної спортивної діяльності за моделлю USADA Education Programs.

12. Резюмовано, що наявне рамкове адміністративно-правове регулювання на рівні закону та деталізація на рівні антидопінгових правил і регламентів, однак відсутня повна законодавча кодифікація адміністративної процедури дисциплінарного розгляду, тобто наголошено на необхідності підняття мінімальних стандартів на рівень закону, узгодження з вимогами належної адміністративної процедури, уніфікації строків, відводів, мотивування тощо. Запропоновано внести зміни до Закону України «Про антидопінгову діяльність у спорті» шляхом доповнення його окремим розділом, який би врегульовував та деталізував адміністративно-процедурні засади діяльності незалежного колегіального органу розгляду справ про порушення антидопінгових правил, а саме дисциплінарної комісії, а також установлював більш чіткі стандарти неупередженості, незалежності та належної процедури під час прийняття рішень у таких справах. З метою забезпечення законності, об'єктивності та процесуальних гарантій учасників дисциплінарного провадження доцільно

законодавчо визначити мінімальні вимоги до створення та функціонування дисциплінарної комісії, зокрема: 1) вимоги до складу дисциплінарної комісії, включаючи обов'язкову участь спеціалістів із правовою компетентністю (юрист) та профільною експертизою (медичний або науковий експерт), а також заборону участі осіб, які здійснювали допінг-контроль, брали участь у тестуванні або іншим чином були залучені до формування доказової бази у конкретній справі; 2) порядок формування і, відповідно, призначення дисциплінарної комісії, строк її повноважень, підстави припинення повноважень та гарантії організаційної незалежності; 3) процедуру відводу чи самовідводу члена дисциплінарної комісії та правові наслідки конфлікту інтересів, що є необхідною умовою забезпечення неупередженості та довіри до результатів розгляду; 4) процесуальні права учасників справи, насамперед, спортсмена, у тому числі право на отримання інформації, подання доказів і пояснень, участь представника, ознайомлення з матеріалами, надання заперечень і клопотань; 5) обов'язкові вимоги до мотивування рішення, з визначенням його структури, посиланням на встановлені фактичні обставини, оцінку доказів, норми антидопінгових правил та аргументи сторін; 6) граничні строки розгляду матеріалів справи та ухвалення рішення, а також правила належного повідомлення учасників провадження, у тому числі електронними засобами і забезпечення рівності сторін у доступі до матеріалів; 7) механізм оскарження рішень дисциплінарної комісії та процесуальні гарантії апеляційного перегляду.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України та наукових періодичних виданнях інших держав:

1. Багрій А.А. Досвід США щодо здійснення антидопінгової діяльності у спорті та його напрями запозичення у національне адміністративне законодавство. *Право та державне управління*. 2022. № 4. С. 421-426.

2. Багрій А.А. Розвиток адміністративного законодавства в частині удосконалення процедур здійснення антидопінгової діяльності у спорті. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2023. № 7 (59). С. 491-495.

3. Bahrii A. General Theoretical Analysis of the Advantages of the Current State of Administrative and Legal Regulation of Anti-Doping Activities in Sport in Ukraine. *Entrepreneurship, Economy and Law*. 2024. № 5 (339). pp. 79-84.

4. Bahrii A. Legal Guarantees for the Implementation of Anti-Doping Activities in Sport: Administrative and Legal Aspect. *Entrepreneurship, Economy and Law*. 2024. № 6 (340). pp. 112-116.

5. Багрій А.А. Поняття та сутність адміністративно-правового механізму реалізації антидопінгової діяльності у спорті. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2025. Випуск 5. С. 45-50.

Матеріали наукових конференцій:

6. Багрій А.А. Недоліки сучасного стану адміністративно-правового регулювання антидопінгової діяльності в Україні. «Інноваційні підходи до реформування сучасного законодавства»: матеріали міжнародної науково-

практичної конференції, м. Київ, 20–21 квітня 2023 р. Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2023. С. 44–46.

7. Багрій А.А. Сутність державної політики із запобігання та протидії використанню допінгу у спорті як об'єкт адміністративно-правового дослідження. «Пріоритетні напрями розвитку юридичної наук: вітчизняний та зарубіжний досвід»: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 18–19 вересня 2024 р. Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2024. С. 136–139.

АНОТАЦІЯ

Багрій А.А. Адміністративно-правовий механізм здійснення антидопінгової діяльності у спорті. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07. «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка. Кропивницький. 2025.

Дисертацію присвячено комплексному та ґрунтовному аналізу адміністративно-правового механізму здійснення антидопінгової діяльності у спорті. У роботі з'ясовано сутність державної політики із запобігання та протидії використанню допінгу у спорті як об'єкта адміністративно-правового дослідження. Охарактеризовано правову природу та види завдань, принципів та напрямів антидопінгової діяльності у спорті. З'ясовано переваги та недоліки сучасного адміністративно-правового регулювання антидопінгової діяльності у спорті. Визначено систему суб'єктів здійснення антидопінгової діяльності у спорті та охарактеризовано роль кожного із них. Наведено поняття та особливості адміністративно-правового механізму реалізації антидопінгової діяльності у спорті.

Окреслено адміністративно-правовий інструментарій та адміністративні процедури здійснення антидопінгової діяльності у спорті. Встановлено класифікацію правових гарантій здійснення антидопінгової діяльності у спорті. Виявлено напрями запозичення позитивного зарубіжного досвіду щодо здійснення антидопінгової діяльності у спорті та аргументовано конкретні пропозиції стосовно внесення відповідних змін у національне адміністративне законодавство. Розкрито специфіку розвитку адміністративного законодавства в частині удосконалення процедур здійснення антидопінгової діяльності у спорті.

Ключові слова: адміністративне законодавство, спорт, адміністративно-правові засади, антидопінгова діяльність, державна політика, адміністративно-правовий механізм, адміністративні процедури, адміністративно-правове регулювання, допінг.

ANNOTATION

Bahrii A.A. Administrative and legal mechanism for implementing anti-doping activities in sports. – *Qualification scientific work on the rights of the manuscript.*

Dissertation for the degree of Candidate of Juridical Science in the specialty 12.00.07. “Administrative Law and Procedure; Financial Law; Information Law.” – Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University, Kropyvnytskyi, 2025.

The dissertation is devoted to a comprehensive and thorough analysis of the administrative and legal mechanism for implementing anti-doping activities in sports. The work clarifies the essence of the state policy on preventing and combating the use of doping in sports as an object of administrative and legal research. The legal nature and types of tasks, principles and directions of anti-doping activities in sports are characterized. The advantages and disadvantages of modern administrative and legal regulation of anti-doping activities in sports are clarified. The system of subjects implementing anti-doping activities in sports is determined and the role of each of them is characterized. The concepts and features of the administrative and legal mechanism for implementing anti-doping activities in sports are presented.

The administrative and legal tools and administrative procedures for implementing anti-doping activities in sports are outlined. The classification of legal guarantees for implementing anti-doping activities in sports is established. The directions of borrowing positive foreign experience in implementing anti-doping activities in sports are identified and specific proposals for making relevant changes to national administrative legislation are argued.

A comprehensive analysis of the development of national administrative legislation in terms of improving the procedures for implementing anti-doping activities in sports as a specific segment of public administration, combining control, organizational and managerial and jurisdictional elements, is carried out. It is substantiated that anti-doping activities in modern conditions go beyond the internal regulations of sports federations and acquire the features of a public legal system, within which the state and authorized entities exercise their powers by making administrative decisions, conducting control, applying procedural measures, ensuring disciplinary proceedings and guaranteeing the rights of athletes. It is emphasized that the effectiveness of anti-doping policy directly depends on the quality of administrative procedures, since anti-doping decisions have a significant impact on the legal status of a person, their professional reputation, and the exercise of the right to engage in sports.

Key words: administrative legislation, sports, administrative and legal principles, anti-doping activities, state policy, administrative and legal mechanism, administrative procedures, administrative and legal regulation, doping.

**СВІДОЦТВО ПРО ВНЕСЕННЯ СУБ'ЄКТА ВИДАВНИЧОЇ СПРАВИ
ДО ДЕРЖАВНОГО РЕЄСТРУ ВИДАВЦІВ, ВИГОТІВНИКІВ І
РОЗПОВСЮДЖУВАЧІВ ВИДАВНИЧОЇ ПРОДУКЦІЇ
Серія ДК № 1537 від 22.10.2003 р.**

Підп. до друку 22.12.2025 р. Формат 60×90/16. Папір офсетн.
Друк різнограф. Ум. др. арк. 0,9. Тираж 100. Зам. № 10107.

*РЕДАКЦІЙНО-ВИДАВНИЧИЙ ВІДДІЛ
Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира Винниченка
25006, Кропивницький, вул. Шевченка, 1.
Тел.: (0522) 24-59-84.
Факс.: (0522) 24-85-44.
E-Mail: mails@cuspu.edu.ua*

